

Hasznos hagyományok és a kortárs művészet

ARDAI ILDIKÓ TEXTILMŰVÉSZETE

A hagyományos népművészet minden megnyilvánulása azt mutatja, hogy mind a szellemi, mind a kézműves-tevékenység során a hosszú ideig és sokak által használt elemek egyéni variálásával, kreatív kombinációjával jönnek létre azok az alkotások, amelyek alkalmasak önkifejezésre és a környezettel való kommunikációra. E közhasználati művészet és a „magasművészet” között, kialakulásától kezdve folytonos kölcsönhatás állt fenn. Nemcsak a felülről jövő, a „leszálló” magaskultúra hatott a köznapok művészetére, de az egymásra hatás szinte állandóan

oda-vissza irányú is volt. A szájhagyományos örökség „felfedezése”, a „tisztá forrás”-ban való megmerítkezés bizonyos korszakokban üdítő megújuláshoz vezethet, amint ezt a magyar költészet, a zene és tánc Bartók és Kodály nevével fémjelzett mozgalmai is bizonyítják.

Arday Ildikó textilművészete igen jó példa erre. Állítása szerint a kezdeti impulzust „kívülről” kapta, a finnországi példából merítette. Ez az indíttatás vezette el a népi festékesek szín- és formavilágának, valamint technikájának felfedezéséhez, amiből aztán

ARDAI Ildikó Sakkasztás és Sakkasztás-csillagos festékes szőnyegek. Nők, szőnyegek, háziipar című kiállítás (részlet)

Ildikó ARDAI's rugs with chessboard and chessboard-stars patterns. Women, Hand-Woven Rugs, Home Industry show (exhibition photo)

Néprajzi Múzeum, Budapest, 2011–2013

Fotó: Rosta József

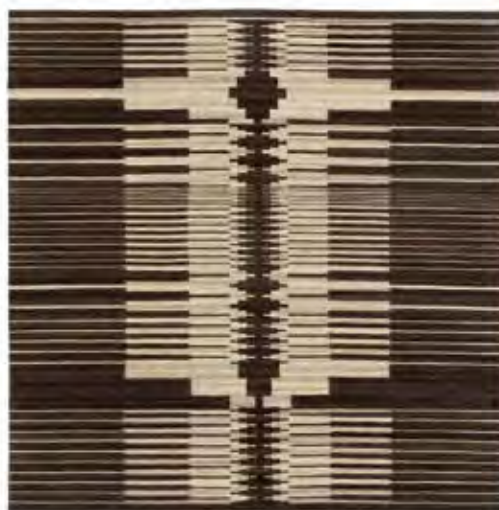
Sakktáblás-csillagos szőnyegtöredék
 Carpet fragment with chessboard and stars pattern
 19. század (Csíki Székely Múzeum, Csíkszereda)

ARDAI Ildikó: Égszakadás | Ildikó ARDAI: Cloudburst
 2016, festett és festetlen rackagyapjú, négynyüstös kilimszövés,
 350x150 cm
 Fotó: Áment Gellért

ARDAI Ildikó: Jelfa I. | Ildikó ARDAI: Sign-tree I
 2008, festetlen rackagyapjú, kilimszövés, 200x200 cm
 Fotó: Rosta József

ARDAI Ildikó: Jelfa II. | Ildikó ARDAI: Sign-tree II
 2008, festetlen rackagyapjú, kilimszövés, 200x200 cm
 Fotó: Rosta József

„életre szóló” szerelem keletkezett. Mint vérbeli alkotó, az emlegetett nagy elődök példáját követve komoly munkába kezdett, helyszíni gyűjtést és tanulmányutat végzett Erdélyben, Moldvában. E nyelvezet akcentus nélküli alapos megismerése, eltanulása lehetővé tette, hogy művészi fantáziája kibontakozhasson, alkotásának üzenete pedig szárnyra kelhessen. A népművészet gyakorlatában nemcsak a tanult művész ihlető forrását kereste és kapta meg, hanem megérezte, felismerte annak „mélységét” is. Azt, hogy az erdélyi népi textilművészet mélyrétegében olyan közös kultúr- és formakincset őriz, amely nemcsak a saját közösségünkhöz, hanem a szélesebb európai gyökerekhez is beköt bennünket, s mely – csodák csodájára – a megváltozott körülmények ellenére még ma is érvényesen használható.

Ezért fordult a népi szőnyegszövészet végvárának megmaradt csíki festékes tanulmányozásához. Rabul ejtette alkotói fantáziáját annak mértékletes szín- és motívumvilága. Elsőként igen alaposan megtanulta a festékesek „anatómiáját”. Ezután – darabokra bontva – eljátszott a motívumokkal, hogy azután, a művészi teremtés belső, öntörvényű elve szerint, újból összerakja: de már a saját érzelmi rendje szerint. Belülről bontja, fejtja, oldja fel a motívumok szövedékét, de úgy, hogy a lényegüktől

nem fosztja meg őket. Finom megérzéssel úgy rendezi el azokat, hogy a szemlélőben felidézi az eredeti képét, mintaelemét, színvilágát az alázatosan megtanult nyelv saját nyelvtana szerint. Varázslatos folyamat ez, szétrázni, összekeverni és újraalkotni, új rendszerbe szorítani a motívumokat, anélkül hogy ezek megsérüljenek. Bár a szövés technika önmagában, törvényszerű kötöttségeket hordoz (a függőleges és a vízszintes síkjában tartja fogva az alkotót), Arday Ildikónak sikerült ezen felülemelkedni. Szőnyegei lebegést, vibrálást, feszültséget érzékeltető képekké is válnak, de ugyanakkor megnyugvást sugalló szőnyegek maradnak.

1970-ben a finnországi tanulmányútján a hagyományokon alapuló design példái alapján határozta el, hogy a magyar hagyományból a székely festékes szőnyeget fogja kutatni. Az eredeti népi szőnyegszövés kutatásában nagy segítségére volt Szentimrei Judit, a magyar néprajzkutatás kiemelkedő alakja. *Székely festékesek* című, 1958-as tanulmányát Bodor Ferenc, az Iparművészeti Főiskola könyvtárosa adta kezébe a szerző elérhetőségével együtt, aki ifj. Kós Károly néprajzi társaságának tagjaként az 1950-es években Erdély különböző tájegységeiben végzett terepkutatásokat: Arday Ildikó is a tanácsait követve végzett helyszíni gyűjtést Csíkbán, Kászonban és Gyimesben.

ARDAI Ildikó: Égszakadás (részlet) | Ildikó ARDAI: Cloudburst (detail)
Fotó: Áment Gellért

ARDAI Ildikó első festékesszőnyeg-felújításai Domokos Pál Péter néprajzkutató szobájában, 1974-ben

The first rugs Ildikó ARDAI restored. Folklore researcher Pál Péter Domokos' home, 1974

Fotó: Rosta József

ARDAI Ildikó: Jelfa II. (részlet) | Ildikó ARDAI: Sign-tree II (detail)

Fotó: Rosta József

Hazatérve egy az egyben leszötte az eredeti mintákat, és elkészítette hozzá a munkarajzokat is, mert célja a székely szőnyeg felújításával a sorozatgyártás bevezetése volt. Szentimrei Judit meghatározó szerepe indokolta, hogy tanulmánya újból megjelenjen Arday Ildikó *Székely festékesek a gyakorlatban 1973–2016* című könyvében (terv: Könczey Elemér grafikusművész, Exit Kiadó és IDEA Design & Print, Kolozsvár, 2017). Így a könyv az eredeti népművészeti alkotások és az iparművészet világa közötti magas színvonalú kapcsolat példaként oktat.

Arday Ildikó jó ízléssel és csodálatos azonosulással építi tovább a technika és a hagyomány kínálta kereteket. Anélkül, hogy rendszeridegen elemekkel feltűnősködjön, a műfaj saját játékszabályai szerint játszadozik a motívumokkal és a színekkel. A közösségi nyelvet felhasználó tudatos művész így sugallja a közös eredet jóleső érzését, a népi és a műalkotás családi összetartozását, szerves egységét.

SEBŐ Ferenc
zenész, népzenekutató